

Redactor: Carmen Miloicovici

Tehnoredactare și copertă: Georgiana Opreșcu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FIRAN, CARMEN

Atingerea. Călătorii interioare și drumuri în
afară/ Carmen Firan; editor: Florea Firan. – Craiova:
Scrișul Românesc Fundația – Editura, 2016
ISBN 978-606-674-132-3

I. Firan, Florea (ed.)

821.135.1.94

© Carmen Firan

© Scrișul Românesc

Fundația–Editura, Craiova, 2016

Tel./fax: 0722.753.922; 0251/413.763

Email: scrișulromanesc@yahoo.com

Carmen Firan

Atingerea

CĂLĂTORII INTERIOARE ȘI DRUMURI ÎN AFARĂ

Scrișul *Românesc*
Fundația – Editura

TEATRU:

TIMP ÎN DOI, *Scrisul Românesc*, 2015.

Volume publicate în SUA:

AFTERNOON WITH AN ANGEL/ DUPĂ-AMIAZĂ CU ÎNGER, *Poetry New York*, 2000;

THE FIRST MOMENT AFTER DEATH/ PRIMA SECUNDĂ DE DUPĂ MOARTE, *Writers Club Press*, New York, 2000;

ACCOMPLISHED ERROR/ DESĂVÂRȘIREA ERORII, *Spuyten Duyvil Press*, New York, 2001;

IN THE MOST BEAUTIFUL LIFE/ ÎN CEA MAI FRUMOASĂ VIAȚĂ, *Umbrage Editions*, 2002;

THE FARCE/ FARSA, roman, *Spuyten Duyvil Press*, 2002;

THE SECOND LIFE/ A DOUA VIAȚĂ, *Columbia University Press*, 2005;

WORDS AND FLESH/ CUVINTE CARNALE, proză, *Talisman Publishers*, 2008;

ROCK AND DEW/ PIATRĂ ȘI ROUĂ, Poeme alese, *Sheep Meadow Press*, New York, 2010;

INFERNO, *Spuyten Duyvil Press*, 2011;

INTERVIEWS AND ENCOUNTERS. *Poetry and Conversation with Nina Cassian*, *Sheep Meadow Press*, 2015.

CUPRINS

CĂLĂTORII INTERIOARE	5
Lumea e a lor	7
Singurătatea,	14
mai lungă decât veacul	14
Atingerea.....	21
Cum să îmblânzești	27
demonul depresiei.....	27
Pasiuni și stridente.....	37
De ce ne e frică	44
Prezentul continuu	48
Înstrăinarea prin cuvânt	52
O muză în ruine	58
Destin în oglindă	62
Pe când visam cuvinte.....	67
Exercițiul Stelei Polare.....	72
Aromele viitorului	77
Înghițitorul de timp și umbra.....	80
Tentații înfrânte.....	84
Cheia scăpată.....	86
Doar 10	89
De veghe în lanul memoriei.....	94
Aer de New York.....	97

DRUMURI ÎN AFARĂ.....	103
Aventuri și spirite în Amazon	105
Cer și piatră.....	116
Melancolii Fado	124
Priviri calde, tonuri aspre	130
Praga mater urbium.....	136
Înviere în Arkansas	143
Pe Coasta Pacificului.....	150
Ev Mediu în aer liber	155
Călătorie în timp.....	161
Imperii de orez.....	186
Temple părăsite, răni vindecate	204
La poalele Himalayei.....	213
Ziua morților și noaptea sufletelor	221
Pe muchia cerului.....	233
La capătul lumii	241
Din Valea Morții în Valea Lunii	246
Realism magic în Columbia	253
Unde să fugi în lume.....	258
Călătorii și drumuri.....	264
DESPRE AUTOR.....	266

LUMEA E A LOR

ÎMI BEAU CAFEUA DE DIMINEAȚĂ. Primăvara stă după colț, încă timidă. Vrăbiile însă au înnebunit. Nu mai au răbdare și se aruncă prin crengile goale ale copacilor strigându-se unele pe altele. Sunt cele mai rezistente și mai adaptabile păsări, ajunse în America odată cu primele corăbii de emigranți.

E Sabat și vecinii din dreapta, buharini veniți din Uzbekistan, pornesc spre sinagogă înfășurați în paltoane lungi negre. Bărbatul în față, femeia după el.

Pakistanezii de vis-à-vis pleacă și ei, altfel înfășurați, spre moschee. Bărbatul în față, femeia după el. Tinerii israelieni de peste drum nu se duc niciunde, dau o petrecere și din nou vom simți miros de marihuana spre seară și vom pretinde că un sconcs s-a rătăcit în cartier.

Chinezii de lângă casa lor au sărbătorit cu ceva timp în urmă Anul nou care ne-a adus o Maimuță conflictuală ce ne va încerca destinul în 2016 prin acțiuni imprevizibile și incendiare, sau cel puțin așa se spune. Ferestrele lor sunt mereu închise, nu transpiră nimic în afară. Soția, originară din Hong Kong, poartă umbreluță vara să se ferească de soare. Nu i-am văzut până acum fața. Pe soț nu-l vezi niciodată; e patronul unui restaurant japonez din Manhattan. Da, japonez. Pleacă dimineața foarte devreme și

se întoarce noaptea foarte târziu. Aș putea spune că sunt niște vecini buni și tăcuți. Aproape invizibili.

Vecina din stânga, o nemțoaică măritată cu un armean, mătură curtea cu mișcări viguroase mormăind împotriva lipsei de disciplină a copiilor din casa alăturată care scuipă pe jos gumă de mestecat și aruncă celofanul de la bomboane în tufe de azalee. Dacă îi dai bună ziua, îți va răspunde că Europa se duce pe apa sâmbetei și tot pe apa aceea speră să se ducă și madam Merkel cu refugiații ei cu tot.

O poloneză înaltă și blondă care face curățenie la o familie de ruși are zi liberă; își ia bicicleta și gonește spre Forest Park.

Ca niște buni romano-catolici, maghiarii din colțul străzii pleacă la slujba de seară. Bărbatul în față, femeia după el. Ungurul, drept și mândru, poartă o șapcă verde ca a lui Trump pe care îl și susține în alegeri. Doi mexicani le repară acoperișul pe o muzică de samba care iese din celularul atârnat la curea unui dintre ei. Patronul firmei care i-a angajat i-a angajat e albanez. El are licență de constructor, în timp ce mexicanii muncesc la negru; sunt dintre acei emigranți ilegali care vor fi aruncați peste zidul pe care Trump vrea să-l construiască, înapoi în sărăcia lor din Mexic.

La colțul celălalt al străzii locuiește o familie de doctori indieni. Când treci prin fața casei lor miroase a curry; o pisică dormitează pe trepte; în driveway, un Mercedes alb ultimul model, iar în grădină un *shrine* (templu mic) de piatră să alunge spiritele rele.

În curând vom avea un nou vecin, un scriitor născut în România care se relochează din Munții Ozark ai Arkansasului, în cartierul nostru etnic în care aromele Orientului se amestecă bine în atmosfera est-europeană. I-am promis ciorbă de burtă cu ginger și varză călită în lapte de cocos. Doar mititeii vor fi ca la mama acasă. Și țuca de Bistrița, un fel de *moonshine* pe

care îl fac noaptea la lumina lunii locuitorii din Arkansas. Spre împăcarea tuturor nostalgiilor.

Singurii americani născuți aici sunt un bărbat supraponderal căsătorit cu o croată care are o galerie în Soho și un agent de bursă, nici afemeiat, nici gay, un singuratec care de câte ori îl întâlnești îți evită privirea; ciudat, insomniac și anxios, după spusele filipinezei care o dată pe lună îi face curățenie; tot ea se mai duce și la familia de diplomați indonezieni care au închiriat etajul casei unui afacerist grec; la parter stă un profesor turc venit la Universitatea New York în schimburile academice.

Trăim bine așa amestecați. Fiecare cu accentul lui, cu obiceiurile și nostalgiile lui. Aceiași grădinari columbieni ne taie săptămânal gazonul. Avem același poștaş, un negru din Haiti, care trece de la casă la casă în pas de dans, cu firele iPodului în urechi; nu aude nimic din ce-i spui dar zâmbește prietenos dând afirmativ din cap.

O stradă a națiunilor unite, cum sunt multe în majoritatea orașelor mari de pe coastele Americii sau din marile metropole ale lumii. Nu neapărat globalizarea ne-a adus împreună. Unii s-au refugiat din societăți totalitare, alții din cauza persecuțiilor religioase din țările lor natale; unii au venit din rațiuni economice sau profesionale, alții prin simplă alegere, toți sperând într-o viață mai bună și asumându-și primul amendament al Constituției, acela de a-și căuta fericirea; unii și-au riscat viața emigrând, au părăsit tot, au luat-o de la zero și s-au reinventat în țara de adopție, alții au stat în lagăre de refugiați până să primească viza de intrare, au trecut prin sacrificii și traume.

New York-ul nu ar avea atâta intensitate și dinamică fără emigranții care i-au infuzat energie și diversitate tonică. Toleranța a fost măsura aventurii și de acceptare, și de adaptare, în

cazanul clocotitor al orașului în care fiecare a aruncat mirodenii și condimente, speranțe și iluzii, minți strălucite, talente și idei. Și muncă. Multă muncă.

Suntem o națiune de emigranți, afirmă cu mândrie politicieni și lideri în diverse discursuri, pentru a câștiga capital electoral ori simpatie. America a știut să stimuleze și să atragă valori din toată lumea, le-a răsplătit și onorat, iar ele au dat în schimb devotament și prestigiu țării de adopție. Există însă și o altă față a fenomenului emigrației. Cea ilegală, ea însăși cu mai multe fețe. Mexicani care trec granița și muncesc temporar la negru, umili, cu capul în pământ, acceptând orice pentru a putea trimite un cec familiilor de acasă, numeroase și fără speranță. Ei culeg recolta în California, lucrează în construcții ori spală vase în restaurante, păzesc mărfurile supermarketurilor peste noapte, cară lăzi, descarcă saci, fac orice pentru bani foarte puțini; îngrijitoare și doici din Caraibe sau America latină, harnice și modeste, niște umbre care se mișcă discret prin casele bogaților fără să le golească buzunarul; tineri plecați din disperare și care ar trece orice graniță riscându-și viața și care acceptă orice slujbă, cât de prost plătită și fără nicio protecție, pe care niciun american nu o mai face demult. Unii plătesc impozite pe venit, sperând într-o lege a emigrației care să le legifereze statutul.

Dacă va fi ales președinte, Trump promite însă că va expulza peste 11 milioane de emigranți, va ridica un zid mare, de netrecut, la frontiera cu Mexicul și va accepta în țară doar emigranți excepționali capabili să absolve universități ca Harvard, Yale și Princeton... Până acum nu a spus dacă va trebui să fie și blonzi cu ochi albaștri, dar campania electorală nu s-a încheiat încă. Un alt zid, frumos, va ridica Trump și la granița cu Canada pentru care canadienii vor trebui să plătească.

Alți candidați nu suflă o vorbă despre cum vor rezolva problema emigrației ilegale pentru a nu-și confrunta electoratul cu un subiect controversat. În state ca Arizona, Texas sau New Mexico subiectul e și mai sensibil. Emigrația ilegală mai înseamnă și trafic de droguri, violență și infracțiuni, pe care autoritățile le țin cât pot sub control, dar care creează, de înțeles, frică și resentimente în populație.

Îmi beau cafeaua de dimineață și mă întreb câți dintre noi, emigranți veniți mai demult sau mai de curând, mai avem înțelegere și compasiune pentru cei care își părăsesc casa și țara natală pentru a scăpa de teroare, de războaie și foame.

În 2015, un milion o sută de mii de refugiați au ajuns în Germania. Europa a fost invadată de cel mai mare val de refugiați de după cel de-al Doilea Război Mondial. Unii vorbesc de un scenariu, al asaltului organizat și încercării de musulmanizare tacită a civilizației vestice. Argumentele nu sunt puține. Între refugiații de război, oameni amărâți ale căror case și vieți au fost distruse de bombardamentele din Siria și Irak, s-au infiltrat fundamentalisti islamici, agenți ISIS, impostori și criminali. În multe orașe din Europa, după entuziasmul de început, au apărut demonstrații ale extremei drepte împotriva emigranților, dar și mișcări ale emigranților furioși, prinși în altă capcană a neputinței în țările adoptive, împotriva băștinașilor.

Conflictele se amplifică de la o zi la alta. Bărcile cu refugiați continuă să ancoreze pe țărmul Turciei și Greciei. Alți nefericiți din Africa profită de ocazie și fug și ei din sărăcia lor spre țărmurile Europei. Simpatia pentru fugari și exilați e tot mai subțire, mila pentru suferința lor pălește, fiecare vrea să-și consolideze și să-și păzească locul obținut cu greu. Vechii emigranți din America sau Europa se întorc împotriva noilor emigranți, cer închiderea

granițelor și expulzarea indezirabililor. Trump conduce în cursa electorală. Frica e folosită ca armă politică. Deplânge faptul că America nu mai e respectată în lume pentru că nu mai e temută. Respectul și autoritatea sunt inevitabil legate în mintea unora de înarmare până în dinți, întreținerea și deschiderea altor teatre de război, intimidare și exersarea rolului de jandarm universal.

Pe de altă parte, în America peste 30 de mii de americani mor anual împușcați, cam jumătate din câți au fost uciși în toți anii războiului din Vietnam! Victimele nu sunt făcute doar de teroriști, ci în majoritate de dezechilibrați psihic ori de membri ai gangurilor americane care se împușcă între ei, deși vremea Vestului sălbatec a trecut de mult. Uniunea europeană trăiește și ea în frică, amenințată de atacuri teroriste și de stafia dezintegrării, dată cu exitul neașteptat al Marii Britanii...

Frica este capitalizată politic, iar mișcările extremiste câștigă teren. Așa se face că Trump e tot mai triumfător pe măsură ce amenințările se acutizează. Odată cu tragediile care au lovit capitale europene și atacurile teroriste din America, a crescut în sondaje. Tot mai mulți își doresc o mână de fier și măsuri radicale de securizare a granițelor. Europa reintroduce controalele la frontierele țărilor din spațiul Schengen, alte țări își închid granițele de teama refugiaților.

Pe strada mea primăvara e blândă. Deocamdată, îmi șuieră un simpatizant trumpist. Există însă cartiere în Paris, Bruxelles și alte orașe din Europa în care emigrația musulmană și-a creat enclave etnice segregate în care nici poliția locală nu îndrăznește să intre. Oameni sperați și agresivi și-au schimbat sărăcia de acasă cu alta în țările unde au emigrat. Tineri furioși, fără viitor, sunt gata să se înregistreze în orice mișcare extremistă pentru a-și răzbuna lipsa de șanse. Lupi singurateci ai rețelelor de socializare

plănuiesc masacre. Cuvinte ca adaptare ori armonie sunt lipsite de sens pe fondul sărăciei și prăpastiei culturale care îi desparte pe refugiați de cei care i-au primit sau acceptat în țările lor.

Soluția nu pare să fie însă nici în pumnul de fier, nici în toleranța idealizată. Frică, ură, rasism, răz bunare, terorism – sunt cuvinte cu încărcătură tot mai grea de-o parte și de-a alta a zidurilor și gardurilor de sârmă ghimpată. Se proiectează vremuri periculoase. Manipularea celor înfometați sau sperați poate crea monștri. Lideri politici, fanatici religioși, simpatizanți înfierbântați ideologic își suflecă mânecile gata de atac.

Eu îmi beau cafeaua de dimineață și mă gândesc că lumea nu ne aparține. Nu doar din cauza consecințelor tensiunilor și conflictelor mondiale, nici din cauza potențialei invazii a străinilor. Nu ne mai aparține, pentru că noi ne înstrăinăm. Unii de alții, și de noi înșine. Trăim într-o lume rece. Tehnică, eficientă, rapace, și tot mai străină comunicării, atingerii, compasiunii. O lume în care individualitatea tinde să înghită spiritul cald al comunității. O lume cu discrepanțe uriașe, în care lăcomia și dictatura banului îngenuchează și distrug generații. Ne clătinăm, nimic nu va mai fi ca înainte, propovăduiesc scepticii. Să tragem storurile. Să ne ascundem în spatele ferestrelor. Dar cea mai mare nenorocire dintre toate sunt războaiele și terorismul. Cine ne poate feri de ele?

Pe strada mea e liniște. Vecinii pleacă la serviciu, se întorc de la serviciu, parchează mașina și se închid în casă. Acolo tot felul de ecrane, tablete, telefoane, iPoduri, iPaduri, gadgeturi le țin de urât. Liniște. Se aud doar păsările care își caută perechea. Lumea e a lor.

SINGURĂTATEA, MAI LUNGĂ DECÂT VEACUL

DESPRE SINGURĂTATE SE VORBEȘTE ÎN ȘOAPTĂ. Se înfășoară insidioasă, un șarpe strecurat pe sub zidul casei. O liniște chinuitoare, mai lungă decât veacul. Un gol imens în stomac. Imaginea dezolantă a stepei. Nu deșertul – deși se spune că nu e bine să ții cactuși în casă pentru că ar aduce singurătate. Deșertul are culori magice, o pustietate tonică și mistică deopotrivă, ca un schit în vârful de munte locuit de un pustnic despre care nu-ți vine să spui că e singur, ci că se află mai aproape de Dumnezeu. Singurătatea cea de toate zilele sperie. Un monstru ascuns în creier.

Pe vremuri, solitudinea avea blândețea melancoliilor, cu foșnet discret de frunze uscate, cu nostalgii ca păpădiile strânse în pumn, cu ploi tăcute de toamnă. În singurătate știai ce să faci. Unii citeau o carte, ascultau un disc, aveau ocazia să se reculeagă, ori să încerce să înțeleagă rosturi ale lumii. Singurătatea nu avea nimic toxic sau opresiv, era mai degrabă un timp de meditație și purificare. Asta și pentru că între oameni se comunica altfel, existau relații de prietenie și de familie parcă mai solide. Timpul curgea mai tihnit. Succesul financiar sau competiția nu ajunseseră măsuri draconice de evaluare a statutului social. Stresul nu-și arătase colții.

Chiar dacă în România copilăriei și tinereții mele viața era austeră, alterată de o realitate politică absurdă, singurătatea era

singulară și nu fenomen de masă, nici nu provoca tulburări de personalitate ori depresii ca în lumea de azi. Cuvântul *alienare* nu exista în vocabularul obișnuit. Se vorbea de alienare mentală, dar în niciun caz de una socială. Taifasul era terapeutic. Taclaua de cafea sau de palier ținea loc de antidepresive. Sunai un amic și leșezi la o bere, sau dădeai buzna peste un vecin, o rudă, cine se nimerea, și în fum de țigară și aburi de cafea, vorbeai și te răcoreai. Comunicam prin cuvinte și gesturi, prin căldura atingerii, care pe vremea aceea aveau forță. Și țineau de cald.

Singurătatea de azi are stridențe metalice, țiuitul camerelor pustiite, agresivitatea unei sperietori închise în spații ostile care sufocă. Pe vremuri, din singurătate se putea construi ceva, în solitudine se putea ajunge undeva... Azi singurătatea golește, este principala cauză a anxietății, insomniilor, depresiilor, abuzului de droguri și substanțe chimice. În scaunele psihiatrilor, psihologilor și terapeuților se așază tot mai mulți oameni de diverse vârste care încep prin a-și descrie angoasele invocând pe primul loc singurătatea. Iar de la singurătate la tristețe e un pas mic. Și unul la fel de mic de la tristețe la depresie.

Tristețea ar putea fi privită ca o stare normală. Uneori te paște tristețea, e de înțeles... Doar că a ajuns să fie diagnosticată într-o lume care pune etichete și dă rețete pentru orice. Tristețea accidentală e considerată o condiție patologică, tratată radical cu pilule în urma cărora nu mai plângi, dar nici nu mai știi să râzi. Sensibilitatea e blocată în ambele sensuri. Scopul e să te scoli din pat, să te duci la serviciu și să funcționezi automat într-o lume care îți dă totul de-a gata. Și comodități, și formule. Și gânduri, și pastile. Nu e bine ca singur fiind, să începi să gândești pe cont propriu. Specialiștii își fac, pe bani buni, datoria. Iar corporațiile farmaceutice prosperă. Apar noi sindromuri ale